

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

เมืองไทยทำการเกษตรมาเป็นเวลานาน ซึ่งปัจจุบันการทำการเกษตรของประเทศไทย มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปสู่ยุคประหยัดหรือที่เรียกกันว่ายุคเศรษฐกิจพอเพียง อันเป็นแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว การเกษตรของไทยมีหลายชนิดหนึ่งในนั้น คือการปลูกผัก เพราะผักเป็นส่วนประกอบของอาหารทุกชนิด เนื่องจากเป็นพืชที่มีคุณประโยชน์ต่อร่างกายอันประกอบไปด้วย โปรตีน คาร์โบไฮเดรต ไขมัน วิตามิน และเกลือแร่ ซึ่งร่างกายต้องการส่วนประกอบเหล่านี้เพื่อใช้ในการเจริญเติบโต ช่วยให้ระบบกลไกต่างๆของร่างกายดำเนินไปอย่างปกติ หากขาดอาหารประเภทผักหรือได้รับไม่เพียงพอจะทำให้ร่างกายอ่อนแอ อาจเกิดอาการผิดปกติขึ้น ดังนั้นผักจึงเป็นพืชที่ประชาชนบริโภคทุกครัวเรือน (สุทธิชัย ปทุมล่องทอง, 2543)

การเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจของประเทศไทย มีการใช้สารเคมีปริมาณมาก เพื่อป้องกันกำจัดแมลงศัตรูพืช จำพวกแมลง ไรศัตรูพืช วัชพืช เชื้อราและหนู และพบว่าเกษตรกรบางรายยังมีการใช้สารจำพวก คลอร์เดน ดีลดริน ไดโคพอล เอ็นโดซัลแฟนและเฮปต้าคลอร์ ซึ่งเป็นสารเคมีที่สลายตัวค่อนข้างช้าและคงสภาพในสิ่งแวดล้อมเป็นระยะเวลายาวนาน นอกจากนี้เกษตรกรจำนวนมากยังมีการใช้สารเคมีกลุ่มออร์กาโนฟอสฟอรัส เช่น เมวินฟอส พาราไธอน-เมทิล ไดเททโทเอท เมทามิโดฟอส ฯลฯ ขณะเดียวกันก็มีการใช้สารเคมี กลุ่มคาร์บาเมท เช่น เมโทมิล คาร์โบฟูเร็น คาร์โบซัลแฟน ที่เป็นผลให้เกษตรกรแพ้สารพิษ เจ็บป่วย นอกจากนั้นเมื่อใช้สารเคมีเป็นเวลานาน มักก่อให้เกิดปัญหาดินแข็งไม่อุ้มน้ำ ส่งผลกระทบทำให้เกิดความแห้งแล้ง พืชผลเสียหาย ทั้งนี้เป็นเพราะว่า เกษตรกรขาดความเข้าใจถึงประโยชน์และโทษของสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชนั้นเอง (กองวัตภูมิพิชการเกษตร, 2547)

จากปัญหาและผลกระทบดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า สารพิษตกค้างในผักเป็นส่วนใหญ่มิสาเหตุมาจากการที่เกษตรกรยังใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช ในปริมาณเกินค่าความปลอดภัย และไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ดังนั้นกระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงได้กำหนดนโยบายเคมีเกษตรในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) โดยมีจุดมุ่งหมายที่

ชัดเจนในการลดการใช้สารเคมีที่มีอันตราย หลายหน่วยงานจึงได้มีการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตขึ้น โดยเฉพาะการผลิตพืชผัก ได้มีการส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกผักให้ปลอดภัยจากสารพิษ ซึ่งมี 2 วิธี คือ การปลูกผักโดยไม่มีการใช้สารเคมีทางการเกษตรใดๆเลย และการปลูกผักโดยการใช้สารเคมีทางการเกษตรเท่าที่จำเป็นหรือใช้ในปริมาณที่ควบคุม ทั้งระยะเวลาในการเก็บผักให้ปลอดภัยจากสารพิษตกค้าง ด้วยวิธีการป้องกันกำจัดศัตรูพืชแบบผสมผสาน ได้แก่ การใช้มุ้งตาข่ายในล่อน ใช้ชีววิธี การใช้กับดักกาวเหนียว และการใช้สารสกัดจากพืช รวมทั้งวิธีการอื่นๆ อีกหลายวิธี (นันทวัน ทองเบ็ญญ์, 2546)

สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริ ภูซัด ภูเมียง ภูสอยดาว เป็นอีกหน่วยงานหนึ่งที่มีการผลิตผักปลอดภัยจากสารพิษ มีพื้นที่ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษประมาณ 100 ไร่ จากแนวการปฏิบัติดังกล่าว จึงต้องที่มีการพัฒนาและปรับปรุงวิธีการปลูกผักโดยทำให้เกษตรกรมีความรู้ และเกิดการยอมรับในการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงและถูกต้อง ซึ่งการที่จะทำให้เกษตรกรมีความเชื่อถือยอมรับและทำตาม ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายประการ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการยอมรับการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษของเกษตรกร เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนปรับปรุงแก้ไขและเป็นประโยชน์ในการรณรงค์เผยแพร่ความรู้สู่เกษตรกร ส่งเสริมให้มีการลดปริมาณการใช้สารเคมี ซึ่งจะเป็นการลดปริมาณสารพิษตกค้างในระบบนิเวศ ทั้งช่วยให้เกษตรกรและผู้บริโภคมีสุขภาพดีขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการศึกษาไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาลักษณะพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรในสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริ ภูซัด ภูเมียง ภูสอยดาว
2. เพื่อศึกษาความรู้เกี่ยวกับการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษของเกษตรกรในสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูง ตามพระราชดำริ ภูซัด ภูเมียง ภูสอยดาว

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะพื้นฐานของเกษตรกรกับการยอมรับการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษของเกษตรกรในสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริ ภูซัด ภูเมียง ภูสอยดาว
4. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะของเกษตรกรต่อการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ
5. เพื่อศึกษาการยอมรับการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษของเกษตรกรในสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูง ภูซัด ภูเมียง ภูสอยดาว

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริ ภูซัด ภูเมียง ภูสอยดาว สามารถนำผลงานจากการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในดำเนินงานวางแผน เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูง ๆ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลงานวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ
3. จากผลการวิจัยสามารถกำหนดแผนงานล่วงหน้า เพื่อช่วยให้เกษตรกรสามารถประกอบอาชีพการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษได้อย่างเหมาะสม
4. นำข้อมูลที่ได้ไปวางแผนดำเนินการส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษได้อย่างเหมาะสมกับสภาพพื้นที่
5. เป็นข้อมูลในการเผยแพร่แก่เกษตรกรและสาธารณชน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษา การยอมรับการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษของเกษตรกรใน สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริ ภูซัด ภูเมี่ยง ภูสอยดาว โดยทำการศึกษาศาตรกรใน สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริ ภูซัด ภูเมี่ยง ภูสอยดาว จำนวน 76 คนได้ดำเนินการ เก็บรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2549 ถึง เดือน มกราคม พ.ศ. 2550

นิยามศัพท์ปฏิบัติการ

เกษตรกร หมายถึง ผู้ทำการเกษตรและเป็นสมาชิกสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตาม พระราชดำริ ภูซัด ภูเมี่ยง ภูสอยดาวอำเภอชาติตระการ จังหวัด พิษณุโลก

การยอมรับการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ หมายถึง การที่เกษตรกรนำเอาเทคโนโลยี การปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษจากสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ภูซัด ภูเมี่ยง ภูสอยดาว มาปฏิบัติในพื้นที่เพาะปลูกของเกษตรกรเอง

ผักปลอดภัยจากสารพิษ หมายถึง ผักที่มีการใช้สารเคมีในการป้องกันกำจัดแมลงศัตรูพืช โดยใช้สารเคมีไม่มากเกินไปมาตรฐานระดับปลอดภัยต่อผู้บริโภค ที่กำหนดโดยองค์การอาหารและ เกษตรแห่งสหประชาชาติ

ลักษณะพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร หมายถึง เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนแรงงานจ้าง จำนวนแรงงานจ้าง ประสบการณ์ในการปลูกผัก ปลอดภัยจากสารพิษ ลักษณะและพื้นที่ถือครอง จำนวนพื้นที่ที่ใช้ในการทำการเกษตร หนี้สินของ เกษตรกร แหล่งหนี้สินของเกษตรกร รายได้ของเกษตรกร รายจ่ายของเกษตรกร แหล่งความรู้เรื่อง อันตรายจากการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช อาการที่เกิดจากการแพ้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช จำนวนผู้ที่เคยแพ้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช การประกอบอาชีพของเกษตรกรก่อนมาเป็นสมาชิก โครงการฯ ผู้ชักชวนให้เกษตรกรเข้าเป็นสมาชิกสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริ ภูซัด ภูเมี่ยง ภูสอยดาว แหล่งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ การจำหน่ายผลผลิต รายได้ของเกษตรกรหลังจากการนำเทคนิคการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษมาใช้ ความคาดหวัง ของเกษตรกรต่อการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ

ประสบการณ์ในการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ หมายถึง ระยะเวลาและความชำนาญที่เกษตรกรได้รับในการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ

แรงงานในครัวเรือน หมายถึง สมาชิกในครัวเรือนที่ใช้ในการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษในรอบปี

พื้นที่ที่ใช้ในการทำการเกษตร หมายถึง จำนวนพื้นที่ของเกษตรกรที่ใช้ในการปลูกพืชทั้งที่เป็นของตนเองและเช่าผู้อื่นในรอบปี โดยมีหน่วยเป็นไร่

หนี้สิน หมายถึง จำนวนเงินทั้งหมดที่เกษตรกรกู้ยืมมาเพื่อใช้ในกิจกรรมทั้งเงินกู้ในระบบและกู้นอกระบบในปีที่ผ่านมา

รายได้ หมายถึง จำนวนเงินที่เกษตรกรได้รับจากการประกอบอาชีพในภาคการเกษตรและนอกภาคเกษตรในรอบปี โดยยังไม่หักค่าใช้จ่าย

การแพ้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช หมายถึง เกษตรกรที่มีอาการ ปวดหัว เวียนหัว หายใจติดขัด อาเจียน ไรศิวหนังคันคัน ฯลฯ อันเนื่องมาจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชในแปลงผัก

ความรู้เกี่ยวกับการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ หมายถึง เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจถึงกระบวนการและรายละเอียด ของวิธีการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ ซึ่งได้มาจากเจ้าหน้าที่โครงการฯ